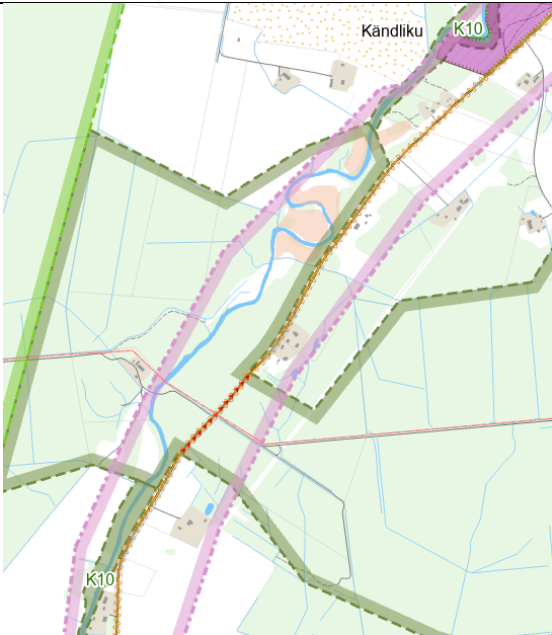

Türi valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande avaliku väljapaneku laekunud küsimused, ettepanekud ja seisukohad ning selgitus üldplaneeringu ja KSH aruande eelnõu korrigeerimise/täiendamise osas		
<u>Esitaja ja kuupäev</u>	<u>Ettepanek, seisukoht või küsimus</u>	<u>Arvestamine ning selgitus</u>
Transpordiamet (Marje-Ly Rebas, peaspetsialist) 23.05.2022	Oleme üldplaneeringuga tutvunud, ettepanekuid ei esita.	-
Maaelu-ministeerium (Marko Gorban, põllumajandus- ja maaelupoliitika asekantsler) 25.05.2022 kiri nr 4.1-5/34-7	Maaeluministeeriumil Türi valla üldplaneeringu eelnõu kohta rohkem märkusi ei ole.	-
Eesti Erametsaliit (Mari Tuvikene, keskkonnanõunik) 31.05.2022	Planeerimisseaduse kohaselt tuleb üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise protsessi erinevatest etappidest metsaomanikke, kelle õigusi planeering võib puudutada, hoida kursis toimuvaga. Planeerimisseaduse § 75 lõike 1 punkti 21 alusel ei saa planeeringuga lageraiet keelata, saab seada piiranguid langi suuruse ja raievanuse osas. Lisaks eeldab senisele metsanduslikule tegevusele piirangute seadmine Metsaseaduse § 231 alusel metsaomanikega kokkuleppe saavutamist.	Väljatoodud punktidega on kogu üldplaneeringu koostamise protsessi juures arvestatud.

Aivar Treve 10.06.2022	Raske on nõustuda Järva maakonna Türi valla üldplaneeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandes osaga 4.1 Alternatiivsete arengustenaariumite võrdlemine. Teemaks transiittranspordi ja valla erinevaid regioone ühendav liikluse kulgemistrajektor Türi linna piirkonnas põhimaanteel nr 5 Pärnu-Rakvere-Sõmeru. Ei julge vastu vaielda kriteeriumitele (alates lk 72) nagu, mõju rohevõrgustikule ja mõju kaitsealustele objektidele, ilus, pikk ja põhjalik argumentatsioon, aga kuidagi „ühte väravasse“ suunatud, ei sobi, ei saa ja kallid ka. Samas kriteerium, mõju linna elukeskkonnale, laseb mõjule seisukoha, et olemasolev on väga hea ja rahuldab. Võrreldakse olukorda mis loodi linnas pea 7 aastat tagasi, liiklussageduse andmed on aruandes aastast 2018 ja väidetavalt on isegi langenud. Transpordiameti värske andmed väidavad, et Türi linna läbib ööpäevas 320 üle 12 meetrist veoautot. Kolme aastaga on see näitaja suurenenud 12%. Kui täna tõmbame ümbersõidu plaanidele „vee peale“ nagu aruanne soovib siis 10 aasta pärast kui ümbersõidu projekt valmis võiks olla, läbib Türi linna 420 veokit, ca. 30 veokit tunnis. See oleks ainult veokeid puudutav ennustus, teatavasti liikle teedel ka teisi sõidukeid. Juba täna on esinenud olukordi, kus ülesõidu sulgedes jookseb peatänav kuni ringteeni umbe. Keskkonnamõtjude hindajad on siinkohal kasvava autostumise igatahes tähelepanuta jätnud, tundub. Mõju turismile mainitud dokumendis ei ole ka väga pädev argument, kui palju täna 320. veokijuhist kes linna läbivad, Türitl teenused ostavad, või Püha Martini kirikut väisavad? Sarnasest olukorrast on õnneks mujal ilmas, ka Järvamaal, näiteks Paides aru saadud, et transiit kulgeb linnast mööda ja tööstuspargid jms. territooriume vajav, kasvab ümbersõidu teede äärde. Siiani on kõikide	Seisukohaga ei arvestata. Türi linna ümbersõitu käesolevasse üldplaneeringusse ei kavandata. Põhjused on välja toodud KSH aruande võrdlevas analüüsis, samuti lähtuti Transpordiameti 31. mai 2019 kirjast nr 15-2/18/48180-8, milles Transpordiamet andis teada, et neil puudub riigimaanteede teehoiukava põhimõtete alusel huvi riigiteede võrgustiku laiendamiseks Türi valla haldusterritooriumil. Maade reserveerimine ning ehituskeelu rakendamine (sh kompensatsiooni maksmine) olukorras, kus ei riigil ega kohalikul omavalitsusel ei ole vahendeid ümbersõitu rajada, on vallaeelarvet ülemääraselt koormav.
---	---	--

	linnavalitsejate suur soovunelm olnud Türi ettevõtluse ja noorte kohale meelitamise. Ei hakka siinkohal ümber kirjutama ülalmainitud dokumendi osa kus kirjeldatakse mõju arendustegevusele. Pikemas perspektiivis nii me teemegi Türist ühe kiratseva küla, kus areng on pärsitud, küll aga kihutab väikeelamutega ääristatud linnast läbi saastet ja müra tekitav transiidikoridor, kus juba täna liigub 5200 sõidukit ööpäevas, kui palju kümne aasta pärast? Võimalik on areng hoopis teises suunas, ei tule ettevõtlust ega noori ja ka olemasolevad lahkuvad, kuna elu toimub nagu kiirteel, müra tolm, ja heitegaasid. Ei ole just kõige perspektiivikam vaade tuleviku „rohelises“ väikelinnas. Selle pikka üllitise sõnum võiks olla ehk selline. Head otsustajad, kes te plaanite minu kodulinnale ette pikemat tulevikku, ärge visake prügikasti plaani, mis käsitab transiitliikluse eemaldamist meie elukeskkonnast. Mõtleme veel. PS. Türi vallast tuule tiibadesse saanud sots. Lauri Läänemets ärgitas julgemalt mõtlema, unistas isegi raudtee alla tunneli ehitamisest, mis on muidugi juba teine äärmus, mõtelgem siis julgemalt.	
Margus ja Anu Emberg 12.06.2022	Avastasime avalikustatud Türi valla üldplaneeringu (edaspidi ÜP) väärtuste ja piirangute jooniselt, et meie ettepanek rohekoridori kohta Kändliku külas millega omavalitsus oli juba osaliselt arvestanud (joonis 1 (edaspidi kokkulepe)) – oli ÜP menetluse käigus sellel joonisel ära muudetud (joonis 2). Isegi meie hoonestatud maavaldus, kus me ise elame, on arvestatud rohekoridori koosseisu - meiega sellist asjade käiku ei arutatud. Arvestades senist sündmuste käiku ja lähtudes meie tehtud ettepanekutest, omavalitsusega toimunud suhtlusest ja seletuskirja skeemist 7 palume Teid ka	Selgitus. Tegemist oli Rahandusministeeriumi soovitusel antud koridori laiendamist kaaluda. Kahetsusväärset jäi Teie esitatud ettepanek antud alal kahe silma vahele aga nüüd on koridori kuju antud kohas taastatud.

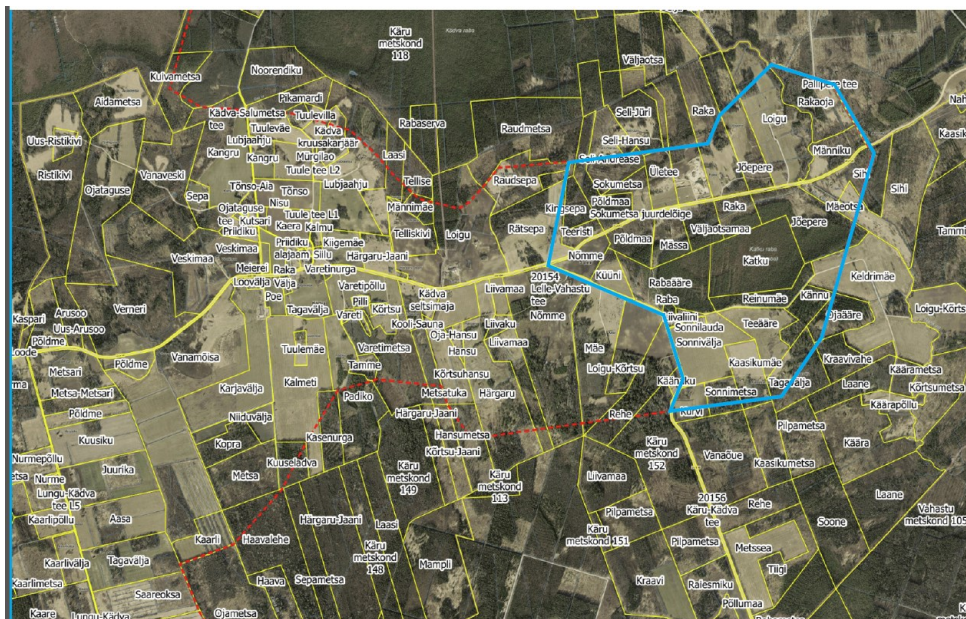
	ülejäanud üldplaneeringus rohekoridori ruumikuju meie kokkuleppega kooskõlla viia.	
Evecon OÜ (Aivar Mäemets, juhatuse liige) 16.06.2022	Lähtudes eeltoodust palub Evecon OÜ Türi Vallavalitsusel selgitada tuulikute püstitamise nõudeid Türi valla kohalike teede läheduses, peamiselt tuuliku minimaalset kaugust tee välimisest servast võttes arvesse järgmisi seisukohtasid: Evecon OÜ leiab, et kohalikel teedel ei ole otstarbekas kasutada Transpordiameti pakutud ja Türi valla üldplaneeringus pakutud arvutusvalemit, sest kohalikud teed on enamasti oluliselt madalama liiklustihendusega kui riigimaanteed ning iga planeeritava tuuliku riskianalüüs on sõltuvalt tee liigist erinev. Lisa 3 on toodud näide kohalikust teest, mille lähedusse on arendajal huvi paigaldada tuulik ning kus riskitase on kindlasti erinev riigimaanteest seetõttu ei ole otstarbekas viia tuuliku vundamenti teest kuni 300m kaugusele kuivõrd 30-50 m kaugus on sobiv. Täiendavalt tuleks arvesse võtta, et tuuleparkide rajamine eeldab arendajalt ka teevõrgustiku parandamist ja juurdepääsuteede ehitamist tuulikuteni. Kui tuulikuid lubatakse rajada väiksematele ja madalama liiklustihendusega kohalikele teedele lähemale kui Transpordiameti kirjeldatud arvutusvalemis kulutatakse teede rajamiseks vähem ressursse ning kasutatakse olemasolevaid teeressursse, mis annab kohalikule omavalitsusele võimaluse seada tuuleparkide arendajale ja operaatorile ootuseid olemasolevate tuuleparkidega seotud teetrasside korrashoiuks.	Seisukohaga on osaliselt arvestatud. Kohalike teede osas on seletuskirja lisatud kaalutlusotsus <i>“väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) kohalike teede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus tuulegeneraatoreid kuid teele lähemale, kuid üldjuhul mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus ($H+ 0,5D$). Tulenevalt riskianalüüsist ja kohaliku omavalitsuse kaalutlusotsusest on</i>

	Evecon OÜ leiab, et kohalikud omavalitused võiksid tugineda rohkem TTJA ning Ehitusseadustikus sätestatule ning kasutada kohalike teede puhul diskretsiooniõigust planeeritavate tuulikute kauguse määramisel. Tuginedes TTJA ja Transpordiameti seisukohale ning EHS-is sätestatule on tuulikute paiknemise kauguse määramine kohaliku omavalitsuse kui tee omaniku õigus. Seetõttu leiab Evecon OÜ, et kohalik omavalitsus võiks tuulikute paiknemise kaugust kohalikust teest reguleerida läbi EHS §71 sätestatu ja sõltumatu riskianalüüsi tulemuste. Sõltumatu riskianalüüsi koostamise võib kohalik omavalitsus jätta huvitatud osapoole ehk tuulepargi arendaja kohustuseks kuna selle koostamine ei kuulu kohaliku omavalitsuse igapäevaste tegevuste hulka. Tuulepargi arendaja kohustus oleks tõestada ja tagada riskianalüüsi sõltumatus arendajast.	<i>võimalik tuulegeneraatorite rajamine lähemale kui tuuliku kogukõrgus;”</i>
Rene Minkovitš 16.06.2022	Soovin tuuleala laiendamist endale kuuluvale maaüksusele Sooharu kat-nr 37501:001:0340 Türi vald Kärdva küla!	Seisukohaga arvestatakse. Potentsiaalse tuulepargi arendamise alaga liidetakse Sooharu (37501:001:0340), Linnapää (37501:001:0550) ja Lepametsa (37501:001:0720) kinnisasjad.
Valdar Mändel 17.06.2022	Türi valla ÜP ja KSH koostamisel endise Kärü valla territooriumil on väärtuslike maastike ala määrangul aluseks võetud Rapla MK 2002.a. teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“, mis viidi sisse ka „Rapla maakonnaplaneering 2030+“ dokumenti: <i>Kärdva kandi külamaastik on jäänud kolhoosikorrast suhteliselt rikkumata. Kärdva mõis rajati 17. sajandi lõpupoolel. Säilinud on ainult mõisa põlispuud. Metsari tekkis uudismaa-asundusena 20. sajandil. Alapiiresse jäävad ka endise asundusküla maad. Kahjuks pole küla säilinud, maastikustruktuur on siiski veel jälgitav.</i> <i>Hinnangud: KAV (3): Hästi säilinud tüüpiline talumaastik, veel säilinud kaunid heinamaad, endine asundusküla, mõisate (Kärdva, Sonni) asukoht.</i> Hinnangute andmiseks viidi 2002.a.läbi ankeetküsitlus (lk 8) ning välitööd looduslike väärtuste inventeerimisel. Türi valla ÜP ja KSH 2022.a. (Türi valla ÜP lisad/Väärtuste ja piirangute joonis ja LISA 8, KSH joonis 19) on vähendatud Kärdva-Paluküla väärtusliku maastiku ala (kinnitatud 7.04.2022.a. protokolliga nr 27). Ankeetküsitlust ei viidud seekord läbi, looduslike väärtuste inventeerimise välitööde protokoll puudub, ebaselge on komisjoni liikmete osalemine võimalikel välitöödel. <i>Kärdva-Paluküla väärtusliku maastiku piire on vähendatud selles osas kus leiti, et maakonnaplaneeringus kirjeldatud maastiku väärtused puuduvad. (KSH lk 80).</i>	Selgitus. Kirjas toodud tähelepanekud on asjakohased ning antud teemal alustatakse koostööd Rahandusministeeriumiga. Väärtuslike maastike piirid tulenevad maakonnaplaneeringust ning nende korrigeerimise võimalikkuse üle otsustab Rahandusministeerium.

	Analoogia põhjal teen ettepaneku vähendada Kädva-Paluküla väärtusliku maastiku ala Sonni küla piirkonnas (LISA 1 katastrikaart, sinise joonega piiratud ala ulatuses). Argumendid: - Looduslik heinamaa Sonnivälja, Küüni, Teeääre kinnistutel on hävinud. Asendunud on kultuurheinamaa/põlluga. - Kõikidel Katku raba ümbritsevatel kinnistutel (Rabääre, Mässa, Jõepere, Raka, Väljaotsamaa) on tehtud suures osas lageraiet, mistõttu põlismetsa enam pole. - Reinumäe kinnistul on 2 nädalat tagasi (lindude pesitsusaeg!) tehtud 90% ulatuses lageraiet (LISA 2, foto). Eelnevatel aastatel on seal tehtud harvendusraiet. - Rakaoja, Loigu, Põldmaa, Ojaääre kinnistutel on erinevatel aastatel läbi viidud ulatuslikud raided, mistõttu maastikupilt on oluliselt muutunud ning algset väärtust ei oma. - Ületee kinnistule on rajatud Sonni kruusakarjäär vahetult Lelle-Vahastu tee äärde. - Sonni mõisa asukohal on ehk ainult arheoloogiline väärtus (raskelt leitav vundamendi fragmendi osa). Maastikuliselt võsastunud, põlispuud puuduvad. - Lagunenud Sonni laut (Sonnilauda kinnistu). Võrreldav Lungu lautadega - <i>Lungu küla maastiku väärtus piirdub eelkõige hästi säilinud traditsioonilise põllumajandusmaastikuga, millest üldplaneeringu töögrupi seisukoha järgi ei piisa, et vaadeldavat maastikku määrata väärtuslikuks maastikuks. Lungu küla maastiku ilmet rikuvad seal asuvad mitmed lagunenud ehitised (põllumajandustegevusega seatud hooned ja eluhooned), mis jätkavad tõenäoliselt lagunemist ka tulevikus. (KSH lk 82)</i> <i>Traditsioonilise talumaastiku vaadeldavust on eelkõige oluline säilitada ümber Lelle - Vahastu kõrvalmaantee (tee nr 20154) /KSH lk 84/. Väide on intrigeeriv, kas me hindame maastiku väärtust eelkõige pildi järgi, mida autoaknast näha saab?</i> Mil põhjusel ei soovitud samaaegselt uurida Kärü-Kädva ning Kädva - Vahastu teeääri, kui samuti vaatluse all oleva väärtusliku maastiku osasid, vaid piirduti ainult Lelle-Vahastu maantee Asunduse-Kädva vahelise osaga? Et loetletud argumentidest valdav osa avaldab negatiivset mõju vaadetele nii Lelle-Vahastu kui ka Kärü-Kädva teedelt, peaks ainuüksi sellest olema	
--	---	--

piisav, et alustada menetlust LISA 1 toodud piirkonna välja jätmiseks Kädva-Paluküla väärtusliku maastiku alast.

ÜP ja KSH laiem eesmärk peaks olema viia koostatavad väärtuslikke maastikke puudutavad dokumendid võimalikult täpselt vastavusse käsitletava piirkonna looduse seisuga hetkeolukorraga, mitte toetuda suures osas 20 aastat vanadele uuringutele. Igati tervitatav on väärtuslike maastike ümberhindamise alustamine, kuid töö tuleks viia korrektse lõpuni. Ei ole mõistlik asuda "paberil" kaitsma seda, mida tegelikkuses enam pole.

**Keskkonna-
ministeerium**

(Meelis Münt,
kantsler)

27.06.2022

kiri nr

Oleme tutvunud Türi valla kodulehel [https://www.tyri.ee/tyri-valla-uldplaneeringu-koostamine-vastuvotud-uldplaneeringu-ja-selle-materjalidega-ja-soovime-markida,-et-Keskkonnaministeeriumi-tellimisel-valmis-2021.-aasta-lopus-uuring-\"Alused-ja-metoodika-suurte-uleujutustega-siseveekogude-nimistu-muutmiseks\"](https://www.tyri.ee/tyri-valla-uldplaneeringu-koostamine-vastuvotud-uldplaneeringu-ja-selle-materjalidega-ja-soovime-markida,-et-Keskkonnaministeeriumi-tellimisel-valmis-2021.-aasta-lopus-uuring-\) (https://envir.ee/media/5474/download). Tegemist on uuringuga, mille käigus hinnati siseveekogude ülejutusalasid ja määrati ülejutusala piirid.

Soovitame uuringu tulemusi teie valla ülejutusala osas üle vaadata ja hinnata, kas üldplaneeringus on vaja lisada täiendavaid tingimusi. Uuringu kaardikihid on kättesaadavad Keskkonnaministeeriumist (agne.aruvali@envir.ee).

Materjalidega on tutvutud ning täiendamise vajadust ei ilmnenud.

7-15/21/1874-15		
Riigimetsa Majandamise Keskus (Peeter Puhke, metsaülem) 27.06.2022 kiri nr 3-1.1/2022/3389	Palume täiendada üldplaneeringu seletuskirja ptk. 5.2.2.2 Tuuleenergia järgmiste ettepanekutega: 1. Palume täiendada tuulegeneraatori püstitamise üldiseid tingimusi järgmiselt: kui tuulepargi aladele jäävatel RMK aladel alustatakse detailplaneeringu koostamisel tuulepargi toimimiseks vajalike tuulikualuste platside, montaažiplatside, juurdepääsu teede, trasside ning alajaamade paigutamist, tuleb nende asukohad välja valida koostöös RMK-ga ja kooskõlastada RMK-ga. Kuna tuulepargi aladele jäävatel RMK aladel võivad asuda RMK metsateed, laoplatid ja maaparandusobjektid, tuleb nendega detailplaneeringu lahenduse koostamisel arvestada. Arvestada tuleb ka maaparandussüsteemidega hõlmatud maa-alal maaparandussüsteemide toimimisega ja terviklikkust tagavate meetmetega, et kavandatav tegevus ei muudaks veerežiimi ka süsteemi ümbritsevatel RMK aladel.	Seisukohaga on arvestatud.
	2. Suure tuulegeneraatori püstitamise tingimustes on p. 3 „tuulegeneraatoreid omavahel ja liitumispunktiga ühendavad seadmed, ehitised ja rajatised on lubatud püstitada ka väljaspoole üldplaneeringus kavandatud tuulepargiala“. Teeme ettepaneku lisada sama tingimus ka väikese tuulegeneraatori püstitamise tingimustesse.	Seisukohaga on arvestatud.
	Palume täpsustada üldplaneeringu seletuskirja p. 5.2.2.2 Tuuleenergia tingimust väiketuulikute kogukõrguse osas. Seletuskirjas on järgmine lõik „Üldplaneeringus on seatud eraldi tingimused väikestele ja suurtele tuulegeneraatoritele. Väikeseks loetakse kuni 50 m kogukõrgusega (kogukõrgus= tuuliku masti kõrgus+tuuliku tiiviku raadius) ja suureks üle 50 m kogukõrgusega tuulegeneraatorit.“. Millise regulatsiooni alusel on võetud kogukõrguse väärtuseks 50 m? 01.10.2015 vastu võetud Vabariigi Valitsuse määrus nr 102 „Olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekiri“ p. 4 ORME on tuulepark Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2003. a määruse nr 184 „Võrgueeskiri“ tähenduses, mis koosneb vähemalt 30 meetri kõrgustest elektrituulikutest.	Selgitus. Antud regulatsioon on paika pandud kohaliku omavalitsuse kaalutusotsusega ja see ei tulene üheski seadusandlikust dokumendist.
	Palume täiendada üldplaneeringu seletuskirja ptk. 5.2.2.3 Päikeseenergia järgmiste ettepanekutega. 1. Kui planeeritav päikeseпарк piirneb riigi omandis oleva RMK poolt hallatava maaga tuleb päikesepargi kavandamisel päikesepaneelid paigutada RMK kinnistu piirist piisavale kaugusele, et vältida tormimurrust tulenevaid kahjustusi ning päikesepaneelid suunata selliselt, et vältida puude varjutusest päikesepaneelide toimivusele tekkida võivat negatiivset mõju.	Seisukohaga ei arvestata. Päikesepargi rajamine metsakõlviku äärde on päikesepargi rajaja risk ning antud asukohas peab ta arvestama võimalike kahjudega.

	2. Kui planeeritavale päikesepargile on vajalik juurdepääsu tagamiseks kasutada RMK metsateid tuleb metsateede kasutus ning vajadusel teelt täiendava mahaõidu rajamise võimalus kooskõlastada RMK-ga.	Seisukohaga on arvestatud.
	3. Kui planeeritavale päikesepargile vajalikud tehnotrassid läbivad RMK poolt hallatavat maad, tuleb trasside asukoht ning maakasutus kooskõlastada RMK-ga.	Seisukohaga on arvestatud.
	4. Kui planeeritav päikesepark asub maaparandussüsteemi alal ning piirneb RMK hallatava maaga, ei tohi päikesepargi rajamine kahjustada maaparandussüsteemi toimimist RMK hallataval maal.	Seisukohaga on arvestatud.